

**STATSVETENSKAPLIGA
INSTITUTIONEN
CENTRUM FÖR EUROPASTUDIER**

VARFÖR SOLIDARISK?

En statistisk analys om egenintresse eller politisk ideologi kan förklara individers solidaritet i Sverige

Lovisa Albertsson

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och kurs:	Europaprogrammet, Kandidatuppsats i Europakunskap EU1540
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2018
Handledare:	Tomas Berglund
Examinator:	
Rapport nr:	

Abstract

During the last couple of years, several crises have begun to make people question the viability of the welfare states in Europe. Solidarity is identified as the core of the welfare state as it is today, and researchers discuss the possibility that the questioning of the welfare state may have an impact on individual's perceptions on solidarity as well. Previous research on solidarity is extensive and explain solidarity due to individuals' vested interest, ideology, and the institutional context. However, research in the Netherlands has shown that individual's solidarity may not be a uniform concept and identifies five criteria that have an impact on individual's solidarity. By focusing on two of these criteria as the definition of solidarity, the purpose of the present study is to investigate if theories of individuals' vested interest or political ideology can explain individual's solidarity in Sweden. The results from my OLS-regression analysis indicate that individuals' vested interest has a connection with the need-criterion and political ideology has a connection with the control-criterion. Therefore, my essay shows that both an individual's socio-economic position (vested interest) and the individual's political sympathy (ideology) are important factors that may influence individual's solidarity towards needy groups.

Keywords: Solidarity, Deservingness-theory, Vested interest, Political ideology, Sweden

Sökord: Solidaritet, Förtjänhetsteorin, Egenintresse, Politisk ideologi, Sverige

Titel:	Varför solidarisk? En statistisk analys om egenintresse eller politisk ideologi kan förklara individers solidaritet i Sverige
Uppsatsförfattare:	Lovisa Albertsson
Handledare:	Tomas Berglund
Termin/år:	Ht/2018
Institution:	Statsvetenskapliga institutionen
Antal ord:	12779

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte	2
1.2 Disposition	3
2. Tidigare forskning	4
2.1 Att definiera solidaritet.....	4
2.2 Egenintresse som förklaring till individers solidaritet.....	6
2.3 Politisk ideologi som förklaring till individers solidaritet.....	7
2.4 Institutioners uppbyggnad som förklaring till individers solidaritet	8
3. Teoretiska utgångspunkter	11
3.1 Teorin om egenintresse	11
3.2 Teorin om politisk ideologi	13
3.3 Sveriges institutionella välfärdsuppbyggnad.....	15
4. Metod och material.....	17
4.1 Val av metod	17
4.2 Beskrivning av material.....	17
4.3 Sverige som fall.....	18
4.4 Operationalisering av beroende variabler.....	19
4.5 Validitet och reliabilitet.....	20
4.6 Operationalisering av oberoende variabler.....	22
4.6.1 Socio-ekonomiska faktorer.....	22
4.6.2 Politisk sympati	23
4.6.3 Kontrollvariabler	24
4.7 Analysstrategi och regressionsdiagnostik.....	24
5. Resultat.....	26
5.1 Analys av kontrollkriteriet.....	26
5.2 Analys av behovskriteriet.....	28
5.3 Egenintresse eller politisk ideologi?.....	31
6. Slutsats	33
Referenslista	36

Tabellförteckning

Tabell 1: Analys av kontrollkriteriet	27
Tabell 2: Analys av behovskriteriet.....	29

1. Inledning

Inom varje land finns det människor som är i behov av stöd. Av stor betydelse för att erbjuda stöd till behövande människor är välfärdsstaten. Välfärdsstatens resurser är dock begränsade, vilket innebär att de individer som uppfattas vara förtjänta av solidaritet kan tänkas variera mellan och inom länder. Sjöstrand (2012) menar att solidaritet är kärnan i de skillnader som är utmärkande för olika välfärdssystem. Det är därför av intresse att i den här uppsatsen undersöka vad som kan förklara individers solidaritet gentemot behövande grupper. Att solidaritet är ett viktigt begrepp för europeiska välfärdsstater belyses exempelvis genom att begreppet går att finna i den Europeiska unionens lagstiftning. I konstitutionsfördraget (EUT C 310/1, 2004, Artikel I-2) fastställs att unionen ska bygga på värden som tolerans, rättvisa och solidaritet. De här typen av värden ska vara gemensamma för alla unionens medlemsstater. I Europa har dock den faktiska solidariteten fått utstå press enligt flera forskare (Van Oorschot & Roosma, 2015, Taylor-Gooby, 2011) till följd av diverse kriser i olika länder, till exempel ekonomiska kriser men även en demografisk kris i form av en åldrande befolkning. Det här har utmynnat i ett ifrågasättande av den ekonomiska bärkraften hos västerländska välfärdsstater. Ett sådant ifrågasättande menar Van Oorschot och Roosma (2015, s. 5) aktualiserar frågan om vem som ska få vad av välfärdens stöd. Det vill säga vem är värd solidaritet och varför.

Tidigare forskning har undersökt individers solidaritet gentemot behövande grupper i en välfärdskontext utifrån tre olika teoretiska utgångspunkter. Den första förklarar solidaritet utifrån individens egenintresse, vilket innebär att individer stödjer åtgärder och policys som skapar bäst utfall för individen själv (Andreß & Heien, 2001; Jeene, Van Oorschot & Uunk, 2013). Den andra förklarar individers solidaritet utifrån politisk ideologi i form av en politisk vänster-höger skala (Feldman & Zaller, 1992). Den tredje utgångspunkten förklarar individers solidaritet utifrån institutionell teori som fokuserar på välfärdsregimer eller institutioners uppbyggnad (Larsen, 2008; Laenen, 2018). En viktig fråga för att studera solidaritet är dock definitionen av begreppet. Stjernø (2005) beskriver att det inte finns någon enhetlig definition av solidaritet utan begreppets innebörd är beroende på vilken kontext som det används i. Van Oorschot (2000) har utifrån tidigare studier kring solidaritet inom välfärdsstaten utformat fem kriterier som kan förklara individers solidaritet. Beteckningarna på de fem kriterierna är kontroll, behov, identitet, attityd och reciprocitet vilka tillsammans bildar utgångspunkt för den så kallade förtjänthetsteorin (deservingness-theory). Kriterierna kan förklara villkor för solidaritet och vad som är av betydelse för att individer skall anse andra grupper som förtjänta

av välfärdens stöd. Utifrån kriterierna är det således möjligt att undersöka solidaritet empiriskt och är den definition av solidaritet som används i den här uppsatsen.

Utifrån den definition av solidaritet jag utgår ifrån framkommer att individer kan basera sin solidaritet på flera olika kriterier och således ha mer eller mindre betoning på vissa solidaritetskriterier. Tidigare forskning som berör de olika kriteriernas betydelse är begränsad och innefattar endast en studie i Nederländerna av Jeene m.fl. (2013). Studien visar att individers betoning på de olika kriterierna för solidaritet är kopplat till både individers egenintresse och politisk ideologi men förklaringarna varierar för de olika undersökta kriterierna. Därför är det av intresse att i den här uppsatsen undersöka om det är egenintresse eller politisk ideologi som är den drivande faktorn bakom individers solidaritet. Den här uppsatsen har därför en förhoppning om att bidra till den begränsade forskning som finns genom att studera ett annat fall – Sverige – och undersöka om individer betonar de olika kriterierna för solidaritet annorlunda. Det tredje perspektivet för att studera solidaritet – institutionell teori – kommer också att vara relevant för att diskutera förutsättningarna för hur kriterier kan behöva förstås. Det vill säga, utifrån Sveriges välfärdsinstitutioner framkommer en grundtanke hos människor om vilken social trygghet invånare i Sverige ska garanteras.

1.1 Syfte

Till följd av att tidigare forskning har belyst att europeiska välfärdsstater är under press sedan en längre tid tillbaka och att det kan få implikationer för individers solidaritet aktualiseras begreppet solidaritet som intressant forskningsproblem. Forskning som har undersökt om och varför individer betonar kriterierna för solidaritet olika är dock sparsam och innefattar endast en tidigare studie i Nederländerna. Jag ämnar därför att utöka empirin och tillhandahålla en studie som undersöker individers solidaritet i ytterligare ett europeiskt land i form av Sverige. Valet av land motiveras vidare i avsnittet metod och material men kan kortfattat stödjas av att Sverige har ett annat välfärdssystem och kan således betraktas som intressant ur ett europeiskt perspektiv. Syftet med den här uppsatsen är följaktligen att undersöka om individers betoning på kriterier för solidaritet varierar och vilken av teorierna om egenintresse och politisk ideologi som har störst förklaringskraft i Sverige. Till följd av begränsningar i det data-material som används identifieras två av fem kriterier som möjliga att studera, vilka är kontroll- och behovskriterierna. Genom att fokusera på individers solidaritet i Sverige är min förhoppning att min studie kommer att öka förståelsen för vad som kan påverka individers solidaritet gentemot

behövande grupper. Det kan till viss del fylla den empiriska lucka som uppstått i forskningen om solidaritet eftersom tidigare studier har fokuserat på ett annat land i Europa och vid en annan tidpunkt.

För att undersöka det valda forskningsproblemet formuleras därför en övergripande frågeställning: *Kan individers betoning på kontroll- och behovskriterierna för solidaritet främst förklaras av individers egenintresse i välfärdsstaten eller av deras politiska ideologi?*

1.2 Disposition

I uppsatsen andra avsnitt presenteras olika definitioner av solidaritet och tidigare forskning som har undersökt individers solidaritet utifrån tre olika teoretiska utgångspunkter. I tredje avsnittet beskrivs de teorier som används i den här uppsatsen och vilka hypoteser som undersöks. Sedan följer ett metod- och materialkapitel där jag motiverar mitt val av analysmetod och där jag redogör för mina variabler och motiverar varför Sverige är intressant att studera ur ett europeiskt perspektiv. I kapitel fem presenteras mitt resultat och min tolkning av analysen och uppsatsen avslutas sedan med en diskussion om vilka slutsatser som är möjliga att dra och förslag till framtida forskning.

2. Tidigare forskning

Kapitlet med tidigare forskning redogör för studier som har undersökt individers solidaritet. Avsnittet inleds med en diskussion om definition av solidaritet och argumenterar för att använda förtjänstteorins kriterier för solidaritet som är definitionen som används i den här uppsatsen. Utifrån forskningsöversikten har tre olika teoretiska utgångspunkter identifierats som försöker förklara varför individers solidaritet varierar. Den första utgångspunkten är teorin om egenintresse som i korthet menar att i en välfärdscontext kommer individen att vara solidarisk med exempelvis de policyprogram som har de mest positiva effekterna för individens personliga och materiella välmående (Kumlin, 2002, s. 46). Den andra utgångspunkten innefattar teorin om politisk ideologi som förklarar att en individs solidaritet påverkas av individens sympatier med partier på vänster-höger skalan. Den tredje utgångspunkten är institutionell teori som i en välfärdscontext förklarar individers solidaritet utifrån antingen Esping-Andersens (1990) teori om välfärdsregimer eller en utveckling av teorin som fokuserar på institutioners påverkan (Laenen, 2018).

2.1 Att definiera solidaritet

Solidaritet är enligt Stjernø (2005, s. 320–341) ett komplext begrepp som kan ha olika innebörder beroende på vilken context begreppet används i. Paskov och Dewilde (2012, s. 417) diskuterar likaledes begreppets komplexitet men bestämmer sig för en definition av solidaritet som innebär en vilja att främja andra människors välfärd. I en välfärdscontext har solidaritet undersökts på flera olika sätt genom exempelvis attityder till välfärdsstatens generositet och det publika stödet för välfärdens omfördelning. Banting och Kymlicka (2017, s. 4) gör en distinktion mellan tre övergripande dimensioner av solidaritet som innebär medborgerlig solidaritet (civic solidarity), demokratisk solidaritet (democratic solidarity) och omfördelande solidaritet (redistributive solidarity). Den första dimensionen innebär en ömsesidig tolerans mellan invånare i ett samhälle som utmärks av ett accepterande av olikheter. Den andra dimensionen präglas av stöd för grundläggande mänskliga rättigheter och jämlikhet med betoning på stöd för demokratiska rättigheter. Den tredje dimensionen karaktäriseras av stöd för omfördelning till behövande grupper utan särbehandling av individer från exempelvis olika bakgrunder. Författarna menar att de tre dimensionerna är uttryck för solidaritet där en aspekt av den tredje dimensionen utgår från att individers solidaritet med mottagare av välfärdsstöd är kopplat till de behövande gruppernas förtjänst.

En forskare som har utvecklat varför vissa behövande grupper anses mer förtjänta av solidaritet än andra är Wim Van Oorschot (2000) som utifrån fem kriterier förklarar behövande gruppers förtjänthet av stöd. De fem kriterierna benämns som förtjänthetsteorin (deservingness-theory) och har utformats utifrån tidigare forskning (se exempelvis, Komter, 1996; Will, 1993). De fem kriterierna som är av betydelse för solidaritet innefattar kontroll, behov, identitet, attityd och reciprocitet. Det första kriteriet innebär att individer som inte har personlig kontroll över sitt behov anses som mer förtjänta av välfärden. Det andra kriteriet handlar om nivån av behov, vilket har betydelsen att individer som har större behov anses som mer förtjänta. Det tredje kriteriet berör identitet, vilket får utfallet att behövande individer som är närmre "oss" är mer förtjänta. Det fjärde kriteriet som behandlar attityder innebär att individer som är mer tacksamma och tillmötesgående anses som mer förtjänta. Det sista av solidaritetskriterierna innebär att de individer som tidigare har bidragit till välfärden eller som förväntas bidra till välfärden anses som mer förtjänta. Det här innebär att desto fler kriterier som en individ omfattas av, desto mer förtjänt av solidaritet uppfattas individen vara (Van Oorschot, 2000). Utifrån kriterierna har Van Oorschot (2006, s. 36) identifierat en form av solidaritetsskala som följer ett generellt mönster i Europa. Individer uttrycker mest solidaritet gentemot äldre och sjuka, följt av arbetslösa och sedan immigranter. Skalan kan förklaras som att exempelvis äldre uppfyller ett flertal av kriterierna vilket leder till ökad solidaritet.

Van Oorschots (2000) fem kriterier för solidaritet möjliggör således att det komplexa begreppet solidaritet blir mätbart. Till följd av att den här uppsatsen ämnar undersöka begreppet solidaritet empiriskt definieras begreppet därför med hjälp av Van Oorschots (2000) solidaritetskriterier.¹ Det är emellertid viktigt att belysa att förtjänthetsteorin kan förklara varför vissa grupper anses som mer förtjänta av solidaritet än andra. Däremot förklarar den inte varför individers betoning på vissa kriterier av solidaritet kan skilja sig åt. För att tydliggöra är det inte förtjänthetsteorin i sig som ska undersökas och förklara varför individers solidaritet kan variera utan används i den här uppsatsen som ett verktyg för att operationalisera begreppet solidaritet som andra teorier förväntas förklara.

---

¹ I den här uppsatsen undersöks dock endast två av fem kriterier (kontroll och behov) på grund av begränsningar i datamaterial.

2.2 Egenintresse som förklaring till individers solidaritet

I en studie om individers solidaritet i Nederländerna menar Jeene m.fl. (2013, s. 1104) att teorin om egenintresse kan ha två olika utfall. Det första utfallet innebär att individer i en utsatt position i mindre utsträckning betonar kriterierna för solidaritet i jämförelse med individer i en mindre utsatt position för att själva lättare få tillgång till välfärdsbidrag om behovet skulle uppkomma. För att tydliggöra innebär det att dessa individer föredrar en mer generell solidaritet för att individer i mer utsatta positioner inte skall behöva leva upp till kriterierna för att uppfattas som förtjänta. Det andra utfallet innebär att individer i en utsatt position istället har mer betoning på solidaritetskriterierna för att det finns en tävlan inom de behövande grupperna av välfärd. Resultatet i studien (Jeene m.fl. 2013, s. 1114) ger till viss del stöd för det andra utfallet och innebär att individer som har en större chans att vara i behov av välfärdens stöd – äldre, lågutbildade, arbetslösa, låginkomsttagare och kvinnor – placerar generellt större betoning på solidaritetskriterierna. Författarna menar att det här kan tolkas som ett uttryck för att individer i en utsatt position uttrycker en mer selektiv solidaritet för att inte riskera sitt egna behov av stöd (för liknande resultatet se Jæger, 2007; Jeene & Van Oorschot, 2013).

Det framkom emellertid i Jeenes m.fl. (2013) studie att teorin om egenintresse kan ha olika stor förklaringskraft på de olika kriterierna. Av socio-ekonomiska faktorer framkom att personer som är arbetslösa betonar kontrollkriteriet mer i jämförelse med individer i arbete. Utifrån behovskriteriet framkom istället att individer med lägre inkomst i högre grad betonar det kriteriet. Att motta eller ha mottagit stöd från välfärdsstaten influerar individer till att uppvisa starkast generell solidaritet och således ha minst betoning på alla tre undersökta kriterier för solidaritet. Författarna menar att det partiellt kan förklaras av individers egenintresse men även genom en högre grad av empati för individer som mottar välfärdsstöd eftersom individen har egen erfarenhet av det (Jeene m.fl., 2013, s. 1115). En studie som kan visa på ett kontrasterande resultat angående arbetsstatus och individers solidaritet är Andreß och Heiens (2001) studie av flertal europeiska länder med data från International Social Survey Programme (ISSP). Studiens resultat pekar istället på att personer som är arbetslösa uttrycker sig mer positivt i jämförelse med personer som arbetar om att välfärdsstaten borde ta ansvar för att säkra levnadsstandarden för behövande grupper. Författaren tolkar det här som ett uttryck för att arbetslösa har ett större egenintresse i den undersökta frågan (Andreß & Heien, 2001, s. 351)

Ytterligare forskning som har undersökt socio-ekonomiska faktorerers samband med solidaritet är Jægers (2006) studie i Canada. Studien visar att personer i arbete och med högre inkomst har mer negativa åsikter om omfördelning i välfärdsstaten i jämförelse med personer som erhöll bidrag från välfärdsstaten som var mer positiva. Utifrån åsikter om i vilken grad välfärdsstaten har ansvar att säkerställa en standardtrygghet för alla invånare framkommer samma faktorer av betydelse. Författaren konkluderar att studien ger stöd för att teorin om egenintresse kan förklara individers solidaritet eftersom individers socio-ekonomiska position har ett samband med de dimensioner av välfärdsstaten som undersöktes (Jæger, 2006, s. 332).

Sammanfattningsvis pekar tidigare forskning på att individers egenintresse är av betydelse för individers solidaritet i flertal europeiska länder, som exempelvis Nederländerna. Resultaten av studierna visar på varierande utfall men identifierar att individers socio-ekonomiska position kan influera individers åsikter om omfördelning och välfärdsbidrag. En tidigare studie identifierar även att individens egenintresse kan ha olika stor förklaringskraft på olika kriterier för solidaritet. Att undersöka om det finns ett samband mellan individers egenintresse genom socio-ekonomiska faktorer och individers betoning på två kriterier för solidaritet i ett annat land – Sverige – kan bygga vidare på den begränsade empiriska forskning som finns.

2.3 Politisk ideologi som förklaring till individers solidaritet

Forskning som har undersökt politisk sympati och dess påverkan på individers solidaritet är Jeene och Van Oorschots (2013) studie som undersöker solidaritet gentemot arbetslösa i Europa. I studien (Jeene & Van Oorschot, 2013, s. 110) framkommer resultatet att individer som sympatiserar med partier till höger på en politisk vänster-höger skala påverkar solidariteten gentemot arbetslösa negativt genom att den behövande gruppen betraktas som mindre förtjänta av välfärdens stöd. Studiens resultat stöds av Fraile och Ferrer (2005, s. 472) som undersöker solidaritet gentemot samma utsatta grupp i 13 OECD länder. Författarna menar att individer som politiskt identifierar sig till mitten eller till höger i högre utsträckning stödjer nedskärningar i arbetslöshetsersättningen än individer som identifierar sig till vänster. Betydelsen av den politiska vänster-höger skalan framkommer dessutom i en studie som undersöker individers åsikter om välfärdsstatens omfördelning i Sverige, Norge och Tyskland (Jæger, 2008). Resultatet i studien stödjer hypotesen om att individer som sympatiserar mer vänsterut politiskt har en högre chans att stödja omfördelning än individer med sympatier till höger (se även Jæger, 2006). Författaren lyfter emellertid möjligheten att individers socio-ekonomiska position kan

influera sympatier på den politiska vänster-höger skalan. Det till följd av att egenintresse kan innebära sympatier med de partier vars idéer skapar bäst utfall för individen. Fraile och Ferrer (2005, s. 462) menar dock att politiska värderingar är något mer än en effekt av en individs socio-ekonomiska position i samhället. Resonemanget stöds av Andreß och Heien (2001) som argumenterar för att individers politiska sympatier inte behöver överensstämma med det som skapar bäst utfall för individen utan kan bygga på värderingar om exempelvis rättvisa. Diskussionen om den potentiella samvariationen mellan egenintresse och politisk ideologi kommer jag återkomma till i teoridelen.

Utifrån tre av förtjänhetsteorins fem kriterier för solidaritet undersöker Jeene m.fl. (2013) den politiska ideologins förklaringskraft på individer i Nederländerna. Resultatet visar att politisk ideologi till viss del kan förklara individers solidaritet, men faktorerna har olika stor påverkan på de tre undersökta kriterierna. Utifrån politisk sympati framkommer i likhet med tidigare forskning att sympatier med partier till höger på en vänster-höger skala ger upphov till mer betoning på kontroll- och reciprocitetskriterierna. Betoningen på kriteriet för kontroll innebär att behövande grupper anses vara i mer kontroll över sin situation och mindre förtjänta av välfärdens stöd. Författarna förklarar att individer som identifierar sig till vänster har en mer universell syn på välfärdsbidragens omfång och riktning till skillnad från individer till höger som uttrycker en mer selektiv syn kring välfärdsstatens stöd (Ibid, s. 1106).

Sammantaget visar tidigare forskning att politisk sympati är av betydelse för individers solidaritet i flertal olika länder i Europa. Resultaten av studierna pekar på att politisk sympati med partier på vänster-höger skalan kan influera individers åsikter om olika dimensioner av välfärdsstaten som nedskärningar i bidragsersättning, omfördelning och syn på om behövande grupper är i kontroll över sin situation. Att undersöka politisk sympati möjliggör att individers politiska ideologi kan identifieras och kommer i den här uppsatsen att operationaliseras för att undersöka om det har ett samband med individers solidaritet i Sverige.

2.4 Institutioners uppbyggnad som förklaring till individers solidaritet

En forskare som har undersökt teorin om välfärdsregimer är Albrekt Larsen (2008) som i sin studie kopplar samman teorin om välfärdsregimer och förtjänhetsteorin genom att undersöka individers solidaritet gentemot behövande grupper. Teorin om välfärdsregimer innebär kortfattat att västerländska välfärdsstater kan samlas i tre abstrakta kluster utifrån relationen

mellan staten, marknaden och familjen (Esping-Andersen, 1990). Utifrån teorin om välfärdsregimer formulerar Larsen (2008, s. 151) tre dimensioner som skulle kunna påverka de fem solidaritetskriterierna. De tre dimensionerna innebär kortfattat arbetsmöjligheter, skillnader i ekonomiska resurser mellan individer och nivån av universalism eller selektivism. Resultatet i studien ger stöd för att det till viss del är möjligt att förklara solidaritet gentemot personer som är arbetslösa eller har knappa resurser utifrån teorin om välfärdsregimer. Det framkommer ett mönster där invånare i den socialdemokratiska välfärdsregimen betraktar behövande grupper vara i minst kontroll över sin situation, följt av den konservativa välfärdsregimen och till sist den liberala välfärdsregimen (Larsen, 2008, s. 160). Liknande resultatet utifrån individers solidaritet i olika välfärdsregimer framkommer i Svallfors (2003, s. 497) studie som visar att individers attityder om hur mycket staten ska ingripa för att exempelvis säkerställa en skälig levnadsstandard för alla invånare skiljer sig mellan välfärdsregimerna (se även Arts & Gelissen, 2001). Invånare i den socialdemokratiska välfärdsregimen uttrycker mest stöd för statlig intervention, följt av invånare i den konservativa regimen och lägst hos invånare i den liberala välfärdsregimen. Författaren betonar dock att det finns stora institutionella skillnader inom välfärdsregimerna. Välfärdsinstitutioner är av betydelse eftersom de är nationsspecifika på ett sätt som teorin om välfärdsregimerna inte kan fånga eftersom länderna samlas i alltför abstrakta kluster. Välfärdsinstitutioner skapar förutsättningar för vad individer uppfattar som det normala att förvänta sig av välfärdsstaten (Svallfors, 2003, s. 515).

Laenen (2018) vidareutvecklar Svallfors (2003) studie för att förklara institutioners påverkan på individers solidaritet (se även, Jæger, 2007). Författaren menar att teorin om välfärdsregimer försöker förklara en för stor helhet och anser istället att välfärdsinstitutioner influerar individer på tre olika sätt. Det första sättet är att institutioner influerar individers upplevda egenintresse och således påverkar deras stöd för olika välfärdssystem. Det andra sättet är att välfärdsstatens legitimitet är kopplat till dess upplevda prestation och det tredje sättet innebär att institutioner inkorporerar vissa normer som invånare anpassar sig till och som påverkar den generella solidariteten gentemot behövande grupper. I Nederländerna är exempelvis arbetslöshetsersättningen kopplat till tidigare bidrag av individen genom att individen har arbetat och betalat till arbetslöshetsförsäkringar (Laenen, 2018, s. 7). Med utgångspunkt i det tredje sättet av institutioners påverkan framkommer i studien att individers betoning på olika kriterier varierar utifrån olika välfärdsersättningar. Individer betonar således mer kriteriet för reciprocitet utifrån arbetslöshetsersättningen i jämförelse med hur individer betonar kriteriet utifrån försörjningsstöd. Författaren menar att det här kan förklaras av att individers

uppfattningar om grupper som förtjänta av stöd eller solidaritet är kopplat till de normativa principer som finns inbäddade i olika välfärdsbidrag i Nederländerna (Laenen, 2018, s. 14).

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning att teorin om välfärdsregimer till viss del kan förklara individers solidaritet gentemot behövande grupper. Flertal forskare har dock utvecklat teorin och identifierar betydelsen av hur institutioner influerar invånare genom tre olika processer. I den här uppsatsen är institutionell teori av intresse eftersom det förklarar vad som kan anses vara det normala att förvänta sig av välfärdsstaten som invånare i Sverige. Därför utgör en institutionell förståelse av välfärdsinstitutionerna framförallt grunden för att analysera behovskriteriet. Utifrån definitionen av solidaritet som används i den här uppsatsen kan en sådan förståelse undersöka om individen är solidarisk med särdragen i det system som den omfattas av. Det här är en fråga som jag kommer att återkomma till under teoridelen av uppsatsen.

3. Teoretiska utgångspunkter

Den här uppsatsen ämnar undersöka vad som kan förklara varför individer betonar kriterier för solidaritet på olika sätt. Utifrån den tidigare forskningen framstår två olika teoretiska utgångspunkter som extra relevanta vilka kan benämnas som ett mikroperspektiv eftersom det berör individers solidaritet utifrån individuella särdrag och situationer. Eftersom flertal studier använt både egenintresse och ideologi (Jeene m.fl., 2013; Jæger, 2006) motiveras valet att undersöka båda teorierna. Dessutom kontrasterar den här uppsatsen perspektiven för att undersöka vilken teori som får mest stöd i det empiriska materialet. Den tredje utgångspunkten som berör institutionell teori används inte som en förklaringsfaktor i sig i den här uppsatsen. Perspektivet är istället relevant för att diskutera den institutionella kontext som analysenheterna befinner sig inom vilket kan medföra vissa förväntningar på vad välfärdsstaten ska erbjuda. Av intresse hade varit att undersöka alla fem kriterier för solidaritet men till följd av begränsningar i datamaterialet som används är det kontroll- och behovskriterierna som undersöks. Utifrån teorier och tidigare forskning formuleras hypoteser som testas empiriskt för att undersöka individers betoning på kriterierna. Förklaringsstyrkan i egenintresse och politisk ideologi testas i de kommande empiriska analyserna genom fyra modeller. Därigenom skall uppsatsens frågeställning besvaras.

3.1 Teorin om egenintresse

Teorin om egenintresse tar avstamp i *Rational Choice Theory* som innebär att individer handlar utifrån vad som skapar maximalt utfall utifrån personliga preferenser. I en välfärdskontext innebär teorin ett antagande om att individer kommer att maximera sin vinst från det politiska systemet (välfärdssystemet) på samma sätt som individer handlar på en marknad för att maximera sitt köp (Herrnstein, 1990). Teorin utgår från att individers egenintresse i välfärdsstaten kan förklara exempelvis attityder till omfördelning av resurser till behövande grupper (Kangas, 1997, s. 479). Kumlin (2002, s. 47) diskuterar dock svårigheterna med att definiera vad egenintresse egentligen innebär. Författaren når en mer övergripande slutsats, i linje med tidigare resonemang, om att teorin kan definieras som den rationella process där chansen ökar för att individer stödjer välfärdspolicys om det innebär positiva konsekvenser för det personliga eller materiella välbefinnandet. Jeene m.fl. (2013, s. 1105) menar att egenintresse kan tas i uttryck i form av en individs socio-ekonomiska position i samhället och kan således undersökas genom faktorer som arbetsstatus och inkomst.

Utifrån förtjänstteorins fem solidaritetskriterier diskuterar Jeene m.fl. (2013) att teorin om egenintresse kan reflektera till vilken grad individer förväntas vinna eller förlora genom att betona eller inte betona olika solidaritetskriterier. Författarna formulerar två olika kontrasterande hypoteser av teorin som benämns som *at group risk perspective* (AGRP) och *recourse competition* (RC). Den första hypotesen innebär att en individ som befinner sig i en mer utsatt socio-ekonomisk position, som till exempel pensionärer, låginkomsttagare och arbetslösa kommer att ha mindre betoning på alla solidaritetskriterier i jämförelse med individer i en mindre utsatt position. Det till följd av att individer i mer utsatta positioner har en större risk att själva behöva vara i behov av välfärdens stöd och genom att inte betona kriterierna för solidaritet skulle det öka möjligheterna för enklare tillgång till välfärdsbidrag. Den kontrasterande hypotesen *recourse competition* menar att på grund av att välfärdens stöd inte är oändligt finns det en tävlan mellan behövande grupper om välfärdens bidrag. Hypotesen innebär att individer i mer utsatta socio-ekonomiska positioner generellt betonar kriterierna för solidaritet mer än personer i mindre utsatta positioner. Det till följd av att individer i mer utsatta positioner kan uppleva konkurrens om välfärdens bidrag och har således ett egenintresse av att andra grupper inte betraktas som lika förtjänta av solidaritet. (Jeene m.fl., 2013, s. 1105).

I den här uppsatsen kommer de två utfallen av teorin om egenintresse att undersökas genom hypoteser för att pröva att replikera resultaten av Jeenes m.fl. studie (2013) eftersom de har undersökt de två kriterierna av solidaritet som är av intresse i den här uppsatsen. I tidigare forskning har ett flertal socio-ekonomiska faktorer undersökts och jag kommer att fokusera på några centrala faktorer. De faktorer som är av extra relevans är arbetsstatus, utsatthet, socioekonomisk indelning och inkomst eftersom det är faktorer som kan mäta en individs socio-ekonomiska position. Utifrån tidigare forskning och teorin om egenintresse går det att formulera två hypoteser utifrån ett AGRP-perspektiv som berör kontroll- och behovskriteriet. Den första säger att individer i en mer utsatt socio-ekonomisk position kommer ha mindre betoning på kontrollkriteriet än individer i en mindre utsatt position (H1a). Dessutom, vilket är den andra hypotesen, kommer individer i en mer utsatt socio-ekonomisk position att ha mindre betoning på behovskriteriet (H2a). Utifrån RC-perspektivet kan istället två motsatta hypoteser formuleras. Individer i en mer utsatt socio-ekonomisk position har mer betoning på kontrollkriteriet (H1b) och behovskriteriet (H2b), än individer i en mindre utsatt position. Utifrån resultat från tidigare forskning är mina förväntningar att H1b och H2b får stöd som innebär att individer i en mer utsatt position kommer att ha mer betoning på de två kriterierna av solidaritet i jämförelse med individer i en mindre utsatt position. Av betydelse är dock att

tidigare forskning till viss del även visat det motsatta resultatet vilket innebär att jag har en viss förbehållning till mina förväntningar. Dessutom är studierna utförda i ett annat land än Sverige.

De riktade hypoteser som den här uppsatsen ämnar undersöka är således följande (H0 innebär att det inte finns något samband):

H1a: Individer i en utsatt socio-ekonomisk position kommer ha mindre betoning på kontrollkriteriet i jämförelse med individer i en mindre utsatt position.

H1b: Individer i en utsatt socio-ekonomisk position kommer att ha mer betoning på kontrollkriteriet i jämförelse med individer i en mindre utsatt position.

H2a: Individer i en utsatt socio-ekonomisk position kommer att ha mindre betoning på behovskriteriet i jämförelse med individer i en mindre utsatt position.

H2b: Individer i en utsatt socio-ekonomisk position kommer att ha mer betoning på behovskriteriet i jämförelse med individer i en mindre utsatt position.

3.2 Teorin om politisk ideologi

Hasenfeld och Rafferty (1989, s. 1029) beskriver att det ideologiska berättigandet av den moderna välfärdsstaten uppstod när de medborgliga rättigheterna utvidgades till att inkludera sociala rättigheter i form av att invånare ska garanteras en acceptabel levnadsstandard. Feldman och Zaller (1992, s. 272) förklarar med teoretisk utgångspunkt i politisk ideologi att individers personliga politiska värderingar och övertygelser påverkar attityder om välfärdsstaten rörande både policys och omfördelning. Teorin om politisk ideologi är därför relevant för den här uppsatsen eftersom kriterierna för solidaritet berör individers solidaritet gentemot välfärdens omfördelning genom att kontrollkriteriet berör utnyttjande av resurser som omfördelats och behovskriteriet berör rätten till omfördelade resurser. Utifrån teorin om politisk ideologi identifierar Hasenfeld och Rafferty (1989, s. 1030) två sociala ideologier som dominerar politiska värderingar vilka är ekonomisk individualism och social jämlikhet. Utifrån en ekonomisk individualistisk ideologi framkommer idéer om att varje enskild individ är ansvarig för sin välfärd och att ekonomisk trygghet är ett utfall av hårt arbete. Fattigdom betraktas som en konsekvens av personliga brister som individen själv är i kontroll över. Statligt ingripande ska vara begränsat och välfärdsbidrag ska riktas till de med störst behov. Ideologin om social jämlikhet innebär istället idéer om att staten har en stor roll i att tillhandahålla ekonomiska möjligheter till alla invånare och har en skyldighet att säkra en skälig levnadsstandard för dess invånare. Statligt ingripande för att garantera arbete och sjukvård betonas som fördelaktigt.

Hasenfeld och Rafferty (1989) menar att ekonomisk individualism och social jämlikhet kan uttryckas med hjälp av den politiska vänster-höger skalan. Det baseras på att individer som identifierar sig eller sympatiserar med partier till vänster uttrycker idéer som stödjer social jämlikhet och individer som identifierar sig till höger uttrycker idéer som stödjer ekonomisk individualism. Författarnas resonemang om skiljelinjerna mellan vänster och höger stöds av andra forskare (se till exempel, Esping Andersen, 1990; Feldman & Zaller, 1992).

Med utgångspunkt i teorin om politisk ideologi identifieras betydelsen av politisk sympati med partier utifrån vänster-höger skalan. Att politisk sympati har betydelse för individers solidaritet stöds även av tidigare forskning som har redovisats för i den här uppsatsen. Utifrån ekonomisk individualism betonar individer som sympatiserar med partier till höger på en politisk vänster-höger skala kontrollkriteriet mer i jämförelse med individer till vänster (H3). Utifrån det ekonomisk individualistiska synsättet anses varje individ i huvudsak vara i kontroll över sin egen situation. Om det av speciella omständigheter inte skulle vara fallet, till exempel av en allvarlig sjukdom, är individen förtjänt av stöd. På liknande sätt betonar personer till höger att statens välfärdsstöd ska vara begränsat till de mest behövande mer än individer till vänster (H4).

Av betydelse att poängtera är att Jæger (2008) diskuterar vad som avgör varför individer sympatiserar med den politiska vänster-höger skalan och menar att det till viss del kan förklaras av individens egenintresse. Det här innebär att individen sympatiserar med de politiska partier utifrån det som ger bäst utfall för individen själv. Resonemanget stöds även av Kumlin (2002, s. 180) som anser att i en välfärdscontext kommer individer som är i mer utsatta socio-ekonomiska positioner ha en högre chans att sympatisera med partier till vänster. Politisk sympati reflekteras dock inte endast av individers position i samhället. Fraile och Ferrer (2005, s. 462) argumenterar för att politiska värderingar är något mer än endast en effekt av individers socio-ekonomiska position, utan kan även byggas på individers personliga värderingar om exempelvis rättvisa. Resonemanget stöds av Andreß och Heien (2001, s. 340) som hävdar att olika socialiseringsprocesser innebär att de sammanhang som individen befinner sig i eller befunnit sig i skapar normer och värderingar som individen inkorporerar. Det här kan förklara varför individer kan sympatisera med partier som inte överensstämmer med individers socio-ekonomiska position, vilket innebär att politisk sympati inte helt kan förklaras av individers egenintresse.

Utifrån diskussionerna om att individers egenintresse kan ha ett samband med individers politiska preferenser framkommer ett möjligt överlappande av de två teorierna som ska undersökas i den här uppsatsen. Socio-ekonomiska faktorer kan alltså ha en effekt på partisynpaty som i sin tur påverkar individers solidaritet. Därför är det av betydelse att kontrollera för sådana potentiella samvariationer i uppsatsens kommande regressionsanalyser. Av tidigare forskning och teori framkommer emellertid att politiska värderingar kan betraktas som något mer och det är således intressant att undersöka om så är fallet. Mina förväntningar utifrån tidigare forskning är att politisk synpaty till höger innebär att individer betonar både kontroll- och behovskriteriet mer än individer som synpatyserar med partier till vänster.

De riktade hypoteser som ska testas utifrån teorin om politisk ideologi är således följande (H0 innebär att det inte finns något samband):

H3: Individer med högerynpatier på en politisk vänster-höger skala betonar kontrollkriteriet mer än individer med synpatier till vänster.

H4: Individer med högerynpatier på en politisk vänster-höger skala betonar behovskriteriet mer än individer med synpatier till vänster.

3.3 Sveriges institutionella välfärdsuppbyggnad

Solidaritet kan benämnas som den kärna som utmärker skillnaderna mellan olika välfärdssystem. Skillnaderna innefattar både förväntningar från staten på dess invånare men likaså förväntningar från invånare på välfärdssystemet (Sjöstrand, 2012). Sverige betraktas som idealtypen av den socialdemokratiska välfärdsregimen enligt Esping-Andersens (1990) teori om välfärdsregimer, med kännetecknen såsom hög sysselsättning, jämlikhet mellan könen och universell tillgång till bidrag från vaggan till graven. Det svenska välfärdssystemet identifieras som omfattande med sociala trygghetssystem som social service, vård och omsorg och finansieras till största del av skattemedel och organiseras av den offentliga sektorn (Allelin, Kallifatides, Sjöberg, & Skyrman, 2018, s. 9). Välfärdssystemet definieras som universellt till följd av att den styrande principen i välfärdsinstitutionerna är en generell omfördelning där individer under en livstid under olika perioder bidrar till systemet för att sedan mottaga bidrag. Av stor betydelse är dock att mottagna bidrag inte har något krav på att bli återbetalda senare. Målet är att alla invånare ska garanteras en standardtrygghet utifrån tidigare levnadsstandard där individer exempelvis ska kunna förlora sitt arbete och ändå under en viss period kunna

behålla sin nivå av levnadsstandard (Sjöstrand, 2012, s. 2). Olika institutioner som berör välfärdsbidrag i Sverige skapar således förutsättningar för en generell solidaritet (ibid, s. 8).

Teorierna om välfärdsregimer och institutioners uppbyggnad kan förklara den kontext som välfärdsinstitutionerna skapar i Sverige. Det vill säga att utifrån välfärdsinstitutionernas mål om att garantera en standardtrygghet för alla invånare tillkommer förväntningar från invånarna vad välfärdsstaten ska leverera. Att undersöka behovskriteriet innebär således en möjlighet att undersöka om individers solidaritet gentemot behövande gruppers behov av standardtrygghet skiljer sig från systemens normer. Beskrivningen av Sveriges välfärdssystem är således relevant för att förstå kriteriet för behov utifrån förtjänstteorin. Det kan belysa om individer är som tidigare nämnt solidariska inom det system som de omfattas av och om det är en generell eller mer selektiv solidaritet som individer föredrar. Jag återkommer till den här diskussion nedan då jag redogör för hur behovskriteriet är operationaliserat i den här uppsatsen.

4. Metod och material

4.1 Val av metod

I den här uppsatsen har jag valt att genomföra en kvantitativ statistisk analys med data från Välfärdsstatsundersökningen 2010. En statistisk analys kan betraktas som ett hjälpmedel för att utläsa samband mellan variabler som kan stödja slutsatser om orsak och verkan och kan skapa sammanfattande beskrivningar av större mängder insamlade observationer (Esaiasson m.fl., 2017, s. 359). Valet av kvantitativ metod motiveras av att syftet är att studera om individers solidaritet med behövande grupper kan förklaras av teorier om egenintresse och politisk ideologi och mitt mål är att kunna generalisera resultaten. Uppsatsen har således en förklarande ambition, vilket möjliggörs av ett kvantitativt metodval som kan visa hur vissa förhållanden hänger samman (Justesen, Mik-Meyer, & Andersson, 2011, s. 13).

De två teorierna operationaliserades genom flera oberoende variabler utifrån tidigare forskning. Oberoende variabler är faktorer som kan förklara variationen i den beroende variabeln (Esaiasson m.fl., 2017, s. 52). I mitt fall är således faktorer deducerade från teorin om egenintresse och politisk ideologi det som förväntas förklara variationen i individers betoning på de två kriterierna för solidaritet. Utifrån materialet är det kontroll- och behovskriterierna för solidaritet som är möjliga att undersöka och operationaliserades till två beroende variabler och analyserades med hjälp av två OLS- regressionsanalyser. Valet av regressionsanalys motiveras till följd av att de beroende variablerna utgör två index som kan betraktas på en intervallskalenivå och är således lämpliga att använda i en OLS- regressionsanalys (De Vaus, 2014).

4.2 Beskrivning av material

Det empiriska materialet som används i den här uppsatsen är Välfärdsstatsundersökningen 2010 som genomfördes av Edlund, Svallfors och Johansson Sevä (2012). Undersökningen genomfördes 2010-03-05–2010-06-15 och respondenterna besvarade själva frågeformuläret som en postenkät med en svarsfrekvens på 55%. Undersökningen skickades till personer i åldrarna 18–79 och som är bosatta i Sverige. Urvalet skedde genom ett obundet slumpmässigt urval och antal giltiga svarande i hela undersökningen är 3842 personer. Ett obundet slumpmässigt urval innebär att det antal enheter som skall ingå i urvalet slumpmässigt väljs ut utifrån alla analysenheter i populationen, det vill säga alla enheter i populationen har lika stor

sannolikhet att ingå i urvalet. Till följd av sannolikhetsurvalet medföljer en möjlighet att dra giltiga statistiska slutsatser om populationen (Esaiasson m.fl., 2017, s. 176).

4.3 Sverige som fall

I den här uppsatsen är individer i Sverige analysenheter. Att undersöka Sverige motiveras till följd av att tidigare studier har fokuserat på Nederländerna och visar således på en empirisk forskningslucka av europeiska länder. De två länderna klassificeras tillhöra två olika välfärdsregimer i form av den socialdemokratiska välfärdsregimen som Sverige tillhör och den konservativa välfärdsregimen som Nederländerna kan klassificeras tillhöra (Esping-Andersen, 1990). I olika välfärdsregimer skiljer sig välfärdsstatens uppbyggnad åt och utformar olika relationer mellan individen, staten och marknaden, vilket Sjöstrand (2012) menar skapar olika typer av solidaritet. I den här uppsatsen undersöks inte teorin om välfärdsregimer som en förklaring till individens solidaritet, men kan motivera varför Sverige är intressant att undersöka eftersom min uppsats således kan tillföra kunskap om ett land med en annan institutionell uppbyggnad. Att Sverige är intressant att undersöka bland de länder som har klassificerats till den socialdemokratiska välfärdsregimen i Europa bygger på Svallfors (1995) argument om att Sverige kan betraktas som urtypen för välfärdsstaten. Utifrån forskning som har undersökt allt ifrån sociala rättigheter, inkomstjämlighet och skattenivåer som är faktorer för en välutvecklad välfärdsstat uppvisar att Sverige är en av de högst rankade välfärdsstaterna (Svallfors, 1995, s. 53).

Esping-Andersen (1990, s. 32) beskriver på liknande sätt som Sjöstrand (2012) att olika välfärdsstater ger uttryck för olika typer av solidaritet som exempelvis mer generell eller selektiv solidaritet. Till följd av att Sverige betraktas tillhöra en socialdemokratisk välfärdsregim och som urtypen för välfärdsstaten skapar den svenska välfärdsstaten vissa förväntningar och antaganden som är kopplat till en mer generell solidaritet. Jæger (2007, s. 74) beskriver att studier som undersöker kriterier för solidaritet genom att jämföra individer i flera länder antar att det som undersöks har samma betydelse för individer i olika länder. Sådana jämförande studier kan därför riskera att respondenters svar har influerats av olika landspecifika drag som inte synliggörs. Innebörden av exempelvis behovskriteriet är beroende av vilken betydelse som individer förknippar med kriteriet och vilka grupper som i specifika länder porträtteras som behövande. Att undersöka individer som befinner sig i samma institutionella

kontext (Sverige) skapar således en möjlighet att undersöka vad som kan förklara individers solidaritet utan att riskera att skillnader i förståelsen av det som undersöks är alltför stor.

Sammanfattningsvis kan Sverige betraktas som ett intressant fall att undersöka ur ett europeiskt perspektiv till följd av den speciella institutionella uppbyggnad som existerar i Sverige och som skiljer sig i jämförelse med den tidigare forskning som gjorts. Som tidigare nämnts är solidaritet den kärna som skiljer välfärdsstater åt. Att undersöka individer i en kontext där generell solidaritet är normen som välfärdsinstitutioner inkorporerar kan visa på om individer är solidariska inom systemet eller om individer inom samma kontext uppvisar olika typer av solidariska relationer gentemot behövande grupper.

4.4 Operationalisering av beroende variabler

Den här uppsatsen fokuserar på två beroende variabler till följd av att det är två kriterier som undersöks. För att operationalisera det första kriteriet kontroll, som mäter om individer menar att behövande grupper är i kontroll över sin situation, används enkätfrågan: ”Hur vanligt tror Du det är att sociala bidrag och tjänster utnyttjas av sådana som egentligen inte behöver dem?”. Frågan innehåller fem underfrågor som berör a: sjukvården, b: arbetslöshetsersättning, c: försörjningsstöd, d: bostadsbidrag och e: sjukskrivning. För att tydliggöra hur enkätfrågan är konstruerad beskrivs underfråga b som berör arbetslöshetsersättningen som är formulerad på följande sätt: ”Många av dem som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville”. Svartalternativen innefattas av ”instämmer helt”, ”instämmer delvis”, ”tar delvis avstånd” och ”tar helt avstånd”. Att den här enkätfrågan kan mäta kriteriet för kontroll motiveras av att frågan undersöker om individer menar att olika behövande grupper egentligen är i kontroll över sin situation. Om en individ exempelvis svarar ”håller helt med” på underfråga b innebär det att respondenten menar att arbetslösa skulle kunna få ett arbete om de bara ville, de är egentligen i kontroll över sin situation och utnyttjar således välfärdens stöd. Utifrån förtjänhetsteorin innebär kriteriet för kontroll att individer som anses vara i kontroll över sin situation betraktas som mindre förtjänta av välfärdens stöd, vilket enkätfrågan anses kunna mäta.

För att möjliggöra att enkätfrågan kan användas i regressionsanalysen skapades ett index av underfrågorna arbetslöshetsersättning (b), försörjningsstöd (c) och sjukskrivning (e), som berör välfärdsstatsersättningar som är på statlig nivå. Ett index möjliggör att variabeln kan betraktas

ligga på en intervallskalenivå och därmed passande för linjära regressionsanalyser. För att använda sig av ett index krävs ett skalreliabilitetstest (De Vaus, 2014, s. 354). Indexet uppmätte ett Cronbach's Alpha på 0,822 vilket tyder på god samhörighet mellan de ingående variablerna (Svallfors, 2004, s. 249). För att förenkla utläsning av resultat har jag vänt på variabeln vilket betyder att höga värden innebär att respondenten menar att behövande grupper är i mer kontroll över sin situation och har således en ökande betoning på kriteriet. En transformering gjordes också som innebär att skalans minsta värde är 0 och högsta värde är 9.

För att operationalisera det andra kriteriet "behov" används enkätfrågan i Valfärdsstatsundersökningen 2010 som är formulerad på följande sätt: "Vad borde man enligt Din uppfattning rimligen ha rätt att förvänta sig som invånare i Sverige?". Frågan innehåller 11 underkategorier men i den här uppsatsen är tre underfrågor av intresse. De berör levnadsstandarden som sjukskriven, arbetslös och pensionär och är på samma sätt som underfrågorna i kontrollkriteriet kopplat till centrala statliga välfärdsinstitutioner. För att exemplifiera hur frågan är formulerad beskrivs första underfrågan som är uttryckt på följande sätt: "Behålla sin levnadsstandard om man blir sjukskriven". Svartalternativen innefattas av "borde man absolut ha rätt att förvänta sig", "borde man förmodligen ha rätt att förvänta sig", "borde man förmodligen inte ha rätt att förvänta sig", "borde man absolut inte ha rätt att förvänta sig" och "vet inte". Att den här enkätfrågan kan operationalisera kriteriet för behov motiveras först i utgångspunkt i institutionell teori. I en svensk institutionell kontext finns förväntningar på att välfärdsstaten skall garantera en standardtrygghet. Genom att operationalisera behovskriteriet genom enkätfrågan är det således möjligt att undersöka om individer menar att välfärdsstaten i Sverige ska garantera en mer generell eller selektiv solidaritet utifrån i vilken grad behövande grupper ska få sin levnadsstandard (behov) tillgodosett. På samma sätt som för kontrollkriteriet skapades ett index som uppmätte ett Cronbach's Alpha på 0,807 vilket är ett tillfredställande värde. Variabeln transformerades likaså och fick ett minimumvärde på 0 och maxvärde på 9. Högre värden innebär på samma sätt som kontrollkriteriet att individer har mer betoning på kriteriet och utifrån behovskriteriet att individen har en mer selektiv syn på i vilken grad välfärdsstaten ska garantera levnadsstandarden för behövande grupper.

4.5 Validitet och reliabilitet

Av betydelse i all typ av forskning är validitet som innebär frånvaron av systematiska fel och reliabilitet som innebär frånvaron av slumpmässiga fel (Esaiasson m.fl. 2017, s. 59. Eftersom

mina skalreliabilitetstest visar på höga värden på de index som används är det möjligt att hävda att min uppsats har god reliabilitet och kan betraktas som tillförlitlig. Esaiasson m.fl. (2017, s. 63) inbegriper dessutom intersubjektivitet i reliabilitet vilket jag uppfyller eftersom den data som används är tillgänglig genom Svensk Nationell Datatjänst, mina utvalda variabler presenteras utförligt och även den variabelkodning som krävs för att genomföra regressionsanalyserna.

Utifrån validitet är det dock vissa aspekter som behöver diskuteras. Den externa validiteten kan betraktas som god eftersom materialet är insamlat genom obundet slumpmässigt urval. Det finns dock ett relativt stort bortfall i form av 45 %. Esaiasson m.fl. (2017, s. 185) beskriver dock att vid individbaserade frågeundersökningar är det i dagsläget normalt med ett bortfall på 35–50 procent av de tilltänka svarspersonerna. Utifrån kontrollkriteriet kan validiteten betraktas som god eftersom uppsatsen vill mäta om individer menar att behövande grupper egentligen är i kontroll över sin situation, vilket överensstämmer med den teoretiska definitionen av kontrollkriteriet. Utifrån behovskriteriet framkommer dock en viss diskrepans mellan den teoretiska definitionen av behovskriteriet och operationaliseringen. Förtjänthetsteorin menar att behovskriteriet innebär att desto högre nivå av behov desto mer förtjänt av solidaritet uppfattas individen att vara. Min operationalisering mäter snarare hur generell eller selektiv välfärdsstaten ska vara gentemot behövande grupper. En invändning mot min operationalisering kan således vara att den inte mäter behov utan normativa uppfattningar om behövande gruppers rätt till stöd för att upprätthålla sin levnadsstandard. Det finns följaktligen vissa begränsningar i min operationalisering men jag menar ändå att den är möjlig att använda. Jag baserar det på att min operationalisering liknar den operationalisering som tidigare forskning har använt sig av. Jeene m.fl. (2013) mäter behovskriteriet genom att undersöka om individer särskiljer på grupper med olika behov vilket kan innebära att individer uttrycker en mer selektiv eller mer generell form av solidaritet. Den operationalisering jag använder mig av mäter likaså om individer uttrycker en mer generell eller selektiv syn på välfärdsstatens stöd för att tillgodose behövande gruppers behov. Jag har även argumenterat för att behov behöver förstås utifrån den institutionella kontext som analysenheterna befinner sig inom. Den operationalisering av behovskriteriet som jag använder mig av utgår från individers uppfattningar om vad som är rätt att förvänta sig av den svenska välfärdsstaten som de själva befinner sig inom.

4.6 Operationalisering av oberoende variabler

I den här uppsatsen undersöks oberoende variabler som har haft betydelse i teori och tidigare forskning. De fokala oberoende variablerna är dels arbetsstatus, utsatthet, socioekonomisk indelning och inkomst vilka kan betraktas som socio-ekonomiska faktorer. Dessutom är politisk sympati en fokal variabel. Förutom de fokala variablerna inkluderas ett antal kontrollvariabler, vilka visats sig viktiga i tidigare studier. Flertal av de oberoende variablerna befinner sig på nominal och ordinalskalenivå och de variablerna har omvandlats till dummyvariabler som sedan kan användas i linjära regressionsanalyser. En dummyvariabel kan benämnas som en indikatorvariabel som används för att markera kategorier (De Vaus, 2014).

4.6.1 Socio-ekonomiska faktorer

Teorin om egenintresse operationaliseras genom faktorer för individers socio-ekonomiska position. Sådana faktorer kan visa på individens egenintresse i välfärdsstaten eftersom olika välfärdsolicies kan ha olika utfall beroende på vilken socio-ekonomisk position individen har. De olika faktorerna kan visa på om individen i mer eller mindre grad befinner sig i en utsatt situation i samhället. De fokala socio-ekonomiska faktorerna är således arbetsstatus som är av intresse eftersom olika positioner, till exempel att vara i arbete, arbetslös eller pensionär, kan innebära olika intressen. Utsatthet undersöks eftersom det är ett direkt mått på om individen har erfarenhet av att vara beroende av välfärdsstaten och har således ett egenintresse av välfärdens stöd. Att undersöka socioekonomisk indelning motiveras därför att det undersöker om det finns skillnader mellan individer som är i arbete eftersom olika positioner i arbetslivet kan innebära olika egenintressen. Inkomst undersöks därför att storleken på hushållets inkomst kan visa på olika intressen av välfärdens stöd eftersom låginkomsttagare kan betraktas som i en mer utsatt situation.

”Arbetsstatus” operationaliseras genom att respondenten svarar på vilket alternativ som passar bäst in på individens nuvarande situation. Svartalternativen innefattas av: förvärvsarbetar, arbetslös, i utbildning som elev eller student, förtidspensionär, ålderspensionär, hemarbetande och annat. I regressionsanalyserna har fyra dummys använts som motsvarar i arbete, studerande, förtidspensionär och pensionär, där arbetslösa använts som referenskategori. ”Utsatthet” innefattar en fråga om individen de tre senaste åren haft erfarenhet av arbetslöshet, sjukskrivning eller socialbidrag. I analysen har en dummy använts som innebär att individen

inte har den erfarenheten, medan referenskategorierna utgörs av individer som har den erfarenheten. Att variabeln benämns som utsatthet motiveras på grund av att individen kan tänkas befinna sig i eller befunnit sig i en utsatt situation. ”Socioekonomisk indelning” (SEI) operationaliseras utifrån förvärvsarbetandes nuvarande eller senaste yrke och här särskiljs tjänstemän och företagare, med arbetare som referenskategori.² ”Inkomst” operationaliseras genom en fråga om respondentens hushålls ungefärliga sammanräknade månadsinkomst före skatt. Svartalternativet har lämnats öppet för respondenten.

4.6.2 Politisk sympati

”Politisk sympati” operationaliseras genom en fråga om vilket politiskt parti respondenten sympatiserar mest med. Svartalternativen innefattar Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Miljöpartiet – de gröna, Moderata samlingspartiet, Socialdemokratiska arbetarpartiet, Vänsterpartiet, Feministiskt initiativ, Piratpartiet, Sverigedemokraterna och annat parti. Svartalternativen har dummykodats till ett vänster och högerblock som representeras av ett vänsterblock i form av Miljöpartiet – de gröna, Socialdemokratiska arbetarpartiet, Vänsterpartiet och Feministiskt Initiativ. Högerblocket består av Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Moderata samlingspartiet. Partiernas tillhörighet till vänster och höger baseras på Berglund och Essers (2014, s. 179) indelning från 2008, vilket är relativt nära i tid med det material som den här uppsatsen använder. Piratpartiet och annat parti kodas som missing till följd av att partiet inte profilerat sig inom välfärd och Sverigedemokraterna utgör en egen dummyvariabel.

I analysen har två dummys använts som motsvarar sympatier med partier till höger och sympatier med Sverigedemokraterna medan sympatier till vänster utgör referenskategori. Motiveringen till att Sverigedemokraterna utgör en egen dummyvariabel är till följd av att partiet placerades i mitten på vänster-högerskalan år 2008 (Berglund & Esser, 2014) och placeras således inte in i något av blocken i den här studien. Om Sverigedemokraterna hade klassificerats i dagens politiska landskap hade förmodligen de enklare kunnat placeras in i högerblocket än vid klassificeringen av dem 2008.

---

² Arbetare: 1. Ej facklärd, varuproducerande 12. Ej facklärd, tjänsteproducerande 21. Facklärd, varuproducerande 22. Facklärd, tjänsteproducerande. Tjänstemän: 33. Lägre tjänstemän, 36. Lägre tjänstemän II, 46. Tjänstemän på mellannivå, 56. Högre tjänstemän, 57. Ledande befattningar. Företagare: 60. Fria yrkesutövare med akademikerstatus, 79. Företagare exkl. lantbrukare, 89. Lantbrukare

4.6.3 Kontrollvariabler

Kontrollvariabler som undersöks är kön, ålder och utbildning eftersom det är socio-strukturella faktorer som i tidigare forskning haft betydelse för individers solidaritet och kan förväntas ha betydelse även i den här uppsatsen. Mitt fokus är dock inte på hur individers socio-strukturella position påverkar utan istället deras socio-ekonomiska position. Det är möjligt att faktorer för de olika positionerna kan samvariera, vilket jag testat för genom fyra olika modeller i mina regressionsanalyser. "Utbildning" operationaliseras genom en fråga som berör respondentens nuvarande högsta utbildning och innefattar 13 svarsalternativ.³ I analysen har två dummys använts som motsvarar medel och hög utbildning med låg utbildning som referenskategori. "Kön" operationaliseras genom två kategorier i form av man och kvinna och i analysen används en dummy som motsvarar man med referenskategori kvinna. "Ålder" mäts genom en fråga om vilket år respondenten är född och har ett öppet svarsalternativ. I analysen har tre dummys använts som motsvarar ålderskategorierna: 31–45, 46–64 och 65 år eller äldre, med kategori 30 år eller yngre som referenskategori.

4.7 Analysstrategi och regressionsdiagnostik

Data-materialet som använts i den här studien undersöks med hjälp av två multipla OLS-regressionsanalyser. Eftersom operationaliseringarna av socio-ekonomisk position och politisk sympati innebär flertal oberoende variabler motiveras valet av att genomföra multipla regressionsanalyser. Det på grund av att sådana analyser kan undersöka om det finns ett statistiskt samband mellan de centrala oberoende och beroende variablerna med andra oberoende variabler under kontroll (De Vaus, 2014, s. 322). För att undersöka vilken av teorierna om egenintresse och politisk ideologi som har starkast samband med de två kriterierna används fyra olika modeller för respektive beroende variabel. I modell I analyseras socio-ekonomiska faktorerers samband med de två beroende variablerna. I modell II upprepas samma procedur men istället undersöks det enskilda sambandet mellan politisk sympati och de beroende variablerna. I modell III inkluderas alla fokala variabler för att undersöka sambandet med de beroende variablerna när socioekonomiska faktorer och politisk sympati kontrollerar för varandra. I modell IIII inkluderas de övriga kontrollvariablerna för att studera om de centrala

---

³ 1. Ej avslutad folkskola eller grundskola 2. Folkskola 3. Grundskola/enhetsskola 4. Realskola/flickskola 5. Fackskola 6. 2-årig gymnasielinje, 2-årig yrkesskola 7. 3- eller 4-årig gymnasielinje (före 1995) 8. Yrkesinriktat gymnasieprogram (efter 1992) 9. Teoretiskt inriktat gymnasieprogram (efter 1992) 10. Universitet/högskola utan examen 11. Universitet/högskola, kortare än 3 år, med examen 12. Universitet/högskola, 3 år eller längre, med examen 13. Forskarutbildning

sambanden kvarstår. B-koefficienterna är en uppskattning av en individs värde på de beroende variablerna i min uppsats givet de oberoende variablerna och kan visa på en positiv eller negativ förändring (De Vaus, 2014, s. 323). Vid förändring av b-koefficienterna i modell III kan det exempelvis visa på en samvariation eller undertrycka samband mellan fokala variabler och kontrollvariabler. Jag har valt att använda det justerade R^2 värdet som motsvarar andel förklarad variation eftersom mina modeller har ett flertal oberoende variabler och värdet visar på hur stark förklaringskraft mina modeller har på de beroende variablerna (Esaiasson m.fl., 2017, s. 395). Genom att jämföra modell I och II för respektive beroende variabel är det möjligt att undersöka vilken av modellerna som har störst enskild förklaringskraft. I modell III inkluderas både socio-ekonomiska faktorer och politisk sympati. Härigenom studeras framförallt om unika effekter kvarstår i politiska sympatier, även vid kontroll för det egenintresse som de socio-ekonomiska variablerna skall fånga.

Att genomföra multipla regressionsanalyser kan dock innebära vissa risker som De Vaus (2014, s. 325) redogör för vilket belyser betydelsen av att genomföra regressionsdiagnostik. För att inte riskera ett skevt material krävdes vissa åtgärder i form av att variabeln för inkomst logaritmerades för att göra den mer normalfördelad och variabeln ålder dummykodades till ett begränsat antal kategorier för att minska ett för stort antal kategorier. Regressionsanalyserna testades för multikollinearitet som innebär att variabler som misstänks korrelera undersöks (De Vaus, 2014). Utifrån testerna som visade på tolerans och VIF värden behövdes inga åtgärder. Utifrån heteroskedasticitet framkom dock att mina modeller visade på en viss heteroskedasticitet vilket kan vara ett tecken på att mina modeller har missat att inkludera variabler som är av betydelse, vilket fortsatt forskning kan undersöka.

5. Resultat

I det här avsnittet presenteras resultatet av OLS-regressionsanalyserna i två tabeller som berör kontroll- och behovskriterierna. I första tabellen är det interna bortfallet 1137 individer och i den andra tabellen uppnår det interna bortfallet 1230 individer. Först analyseras resultatet för kontrollkriteriet följt av en analys av behovskriteriet. Avsnittet avslutas med en analys av båda kriterierna för att besvara frågeställningen i den här uppsatsen.

5.1 Analys av kontrollkriteriet

I tabell 1 redovisas analysen av kontrollkriteriet. Modell I redogör för socio-ekonomiska faktorerers samband med den beroende variabeln kontroll. Högre värden på den beroende variabeln som visas genom positiva b-koefficienter innebär att individen anser att behövande grupper är i mer kontroll över sin situation och har således mer betoning på kontrollkriteriet. Utifrån modellen framkommer variabler som arbetsstatus, utsatthet och SEI som av betydelse för den beroende variabeln och resultatet är signifikant. Utifrån b-koefficienterna framkommer att individer som inte har erfarenhet av utsatthet har mer betoning på kontrollkriteriet i jämförelse med individer som har den erfarenheten. Betoning på kriteriet framkommer likaså för individer som är företagare i jämförelse med arbetare. Att vara pensionär innebär istället mindre betoning i jämförelse med individer som är arbetslösa, vilket även framkommer för individer som är tjänstemän i jämförelse med arbetare. Inkomst är inte signifikant relaterad till kontrollkriteriet. Det justerade R^2 värdet uppnår 1,6% vilket innebär att de oberoende variablerna i fokus förklarar väldigt lite av variationen i den beroende variabeln. Modell II visar sambandet mellan politisk sympati och kontrollkriteriet och resultatet pekar på att individer som sympatiserar med partier till höger har mer betoning på kontrollkriteriet än individer som sympatiserar till vänster. Liknande resultat framkommer för politisk sympati med SD där b-koefficienten är positiv i jämförelse med referensgruppen politisk sympati till vänster. Det justerade R^2 värdet uppnår 11,1 % i modell II vilket är en högre siffra än i modell I. Det resultatet tyder på att politisk sympati förklarar mer av variationen i den beroende variabeln kontroll än de socio-ekonomiska faktorerna i modell I.

Tabell 1: Analys av kontrollkriteriet, OLS-regression, b-koefficienter, n=2705

Variabler	Modell I	Modell II	Modell III	Modell IIII
Arbetsstatus (arbetslösa ref.)				
I arbete	-0,044		-0,004	0,461**
Studera	-0,285		-0,238	0,312
Förtidspensionär	-0,079		0,498	0,290
Pensionär	-0,862***		0,708**	-0,232
Utsatthet (erfarenhet ref.)				
Ej erfarenhet	0,203*		0,092	0,067
SEI (arbetare ref.)				
Tjänstemän	-0,290**		-0,576***	-0,176
Företagare	0,540***		-0,047	-0,095
Inkomst				
	0,023		-0,133	-0,052
Politisk sympati (till vänster ref.)				
Till höger		1,470***	1,413***	1,528***
Med Sverigedemokraterna		2,089***	2,016***	1,849***
<i>Kontrollvariabler</i>				
Ålder (30 år eller yngre ref.)				
31–45				-0,280
46–64				-0,695***
65 år eller äldre				-0,101
Kön (kvinna ref.)				
Man				0,229**
Utbildning (låg ref.)				
Medel				-0,348**
Hög				-0,979***
Intercept	4,318***	3,771**	5,140***	4,828***
Justerat R ²	0,016	0,111	0,126	0,156

Källa: Valfärdsstatsundersökningen, 2010

Signifikansnivåer: p= *** p <0,001, **p <0,01, *p<0,05

I modell III minskar generellt b-koefficienterna för socio-ekonomiska faktorer när politisk sympati kontrolleras för. Sambandet mellan egenföretagare och den beroende variabeln kontrolleras nästan helt bort av politisk sympati vilket visar på en tydlig samvariation. Likaså med sambandet mellan variabeln utsatthet och den beroende variabeln. Värdet på b-koefficienterna minskar likaså för politisk sympati, men minskningen är betydligt mindre än för socio-ekonomiska faktorer. Det här tyder på att politisk sympati har ett mer betydande enskilt samband med den beroende variabeln än socio-ekonomiska faktorer. Kategorin tjänstemän blir dock starkare negativ när politisk sympati kontrolleras för. Varför det här sker har dock inte kunnat utredas närmare i den här studien. Såsom tidigare visades är det justerade R² värdet betydligt större i modell II än i modell I, vilket tyder på att politisk sympati har ett starkare samband med den beroende variabeln. Den här tolkningen förstärks av att minskningen av b-koefficienterna för politisk sympati är väldigt svag i modell III i jämförelse med minskningen av b-koefficienternas värde för socio-ekonomiska faktorer. Det här tyder på att

teorin om politisk ideologi har en större förklaringskraft på individers betoning på kontrollkriteriet än teorin om egenintresse.

Utifrån modell III som inkluderar mina kontrollvariabler framkommer endast kategorin i arbete som signifikant av de socio-ekonomiska faktorerna och innebär att personer i arbete har högre värden på den beroende variabeln kontroll i jämförelse med arbetslösa. Eftersom högre värden innebär att individer anser att behövande grupper är i mer kontroll över sin situation har således personer i arbete mer betoning på kontrollkriteriet i jämförelse med personer som är arbetslösa. Det här ger stöd för hypotes H1a som innebär att individer i en utsatt situation har mindre betoning på kriteriet för kontroll i jämförelse med personer i en mindre utsatt position. Till följd av att det endast är en av de fokala socio-ekonomiska variablerna som har ett resultat som stödjer H1a är det ett svagt stöd. Utifrån de resterande fokala socio-ekonomiska variablerna framkommer att koefficienterna för utsatthet, socioekonomisk indelning och inkomst inte är signifikanta. Utifrån politisk sympati visar modell III att individer som sympatiserar mer högerut har högre värden på den beroende variabeln än personer till vänster. Det här ger stöd för H3 eftersom politisk sympati till höger innebär mer betoning på kontrollkriteriet i jämförelse med personer till vänster. Individer som sympatiserar med SD har mer betoning på kontrollkriteriet i jämförelse med individer som sympatiserar till vänster och sambandet är signifikant. Varierande resultat framkommer i modell III utifrån kontrollvariablerna där utbildning och kön har ett tydligt samband med kontrollkriteriet, vilket inte är ett förvånande utfall utifrån tidigare forskning.

5.2 Analys av behovskriteriet

I tabell 2 redogör modell I för socio-ekonomiska faktorerers samband med den beroende variabeln behov. Högre värden på den beroende variabeln visas genom positiva b-koefficienter och har betydelsen att individen anser att behövande grupper inte i lika hög grad har rätt till att förvänta sig få upprätthålla sin levnadsstandard vid svårigheter (till exempel arbetslöshet), och innebär således mer betoning på behovskriteriet. Utifrån modellen framkommer att alla socio-ekonomiska fokala variabler är av betydelse och en övervägande del av resultatet är signifikant. Alla kategoriernas b-koefficienter visar på högre värden på den beroende variabeln i jämförelse med referensgrupperna. Det signifikanta resultatet innebär att personer i arbete och studerande i jämförelse med arbetslösa har mer betoning på behovskriteriet. Mer betoning på kriteriet framkommer likaså för individer som inte har erfarenhet av utsatthet, är tjänstemän eller

företagare, samt individer med högre inkomst i jämförelse med sina respektive referensgrupper. Resultatet visar på ett samband mellan faktorer för individers socio-ekonomiska position och pekar därför på att individers egenintresse har betydelsen för betoning på behovskriteriet. Det justerade R² värdet uppnår 10,2 % vilket innebär att en betydande del av variationen i den beroende variabeln kan förklaras av socio-ekonomiska faktorer.

Tabell 2: Analys av behovskriteriet, OLS-regression, b-koefficienter, n=2612

Variabler	Modell I	Modell II	Modell III	Modell III
Arbetsstatus (arbetslösa ref.)				
I arbete	0,549***		0,579***	-0,028
Studera	1,165***		1,187***	0,296
Förtidspensionär	1,262		1,689*	0,510
Pensionär	0,076		0,179	-0,120
Bidragmottagning (erfarenhet ref.)				
Ej erfarenhet	0,265**		0,191*	0,288***
SEI (arbetare ref.)				
Tjänstemän	0,673***		0,478***	0,287***
Företagare	0,917***		0,516***	0,485***
Inkomst				
	0,513***		0,405***	0,335***
Politisk sympati (till vänster ref.)				
Till höger		1,207***	0,940***	0,922***
Med Sverigedemokraterna		0,120	0,356	0,265
<i>Kontrollvariabler</i>				
Ålder (30 år eller yngre ref.)				
31–45				-0,044
46–64				-0,481***
65 år eller äldre				-0,911***
Kön (kvinna ref.)				
Man				0,482***
Utbildning (låg ref.)				
Medel				0,275**
Hög				0,681***
Intercept	-2,769***	3,167***	-1,955**	-0,885
Justerat R ²	0,102	0,086	0,149	0,197

Källa: Välfärdsstatsundersökningen, 2010

Signifikansnivåer: p= *** p <0,001, **p<0,01, *p<0,05

Modell II redovisar sambandet mellan politisk sympati och behovskriteriet. Utifrån b-koefficienterna framkommer att politisk sympati till höger innebär högre positiva värden på den beroende variabeln i jämförelse med referensgruppen sympati till vänster. Det här tyder på att individer med sympatier mer högerut har mer betoning på behovskriteriet än individer med sympatier mer vänsterut. Politisk sympati med SD har inte ett signifikant resultat. Det justerade R² värdet uppnår 8,6%, vilket visar att även politisk sympati kan förklara en del av variationen i den beroende variabeln.

I modell III både ökar och minskar b-koefficienterna för socio-ekonomiska faktorer när politisk sympati kontrolleras för. För variabeln arbetsstatus ökar b-koefficienterna, vilket tyder på att variabeln har ett enskilt samband med den beroende variabeln, oberoende av politisk sympati. För socio-ekonomisk indelning minskar b-koefficienterna, men minskningen är relativt liten och sambanden kvarstår mellan SEI och den beroende variabeln. Att det finns samvariation mellan SEI och politisk sympati är dock inte förvånande eftersom Berglund och Esser (2014, s. 178) beskriver att olika yrkespositioner har kopplingar till olika politiska värderingar som exempelvis ett samband mellan en arbetarklassposition och vänsterorienterade åsikter. B-koefficienten för politisk sympati till höger minskar något i modell III, men ett samband kvarstår fortfarande som är signifikant. Det justerade R^2 värdet är större i modell I än i modell II och eftersom flertal av socio-ekonomiska faktorer b-koefficienters värde ökar eller har en liten minskning i modell III när de fokala variabelerna kontrolleras för varandra, tyder resultatet på att individers socio-ekonomiska position har mer betydelse för behovskriteriet än politisk sympati.

Utifrån modell III som inkluderar mina kontrollvariabler framkommer tre av fyra socio-ekonomiska variabler som av betydelse för den beroende variabeln och resultatet är signifikant. De variablerna är utsatthet, socioekonomisk indelning och inkomst. B-koefficienterna är positiva vilket innebär att personer som inte har erfarenhet av utsatthet, är tjänstemän eller företagare och har högre inkomst har högre värden på den beroende variabeln i jämförelse med sina respektive referensgrupper. De faktorerna har således ett positivt samband med behovskriteriet. Resultatet av modell III kan tolkas som att personer med erfarenhet av utsatthet, är arbetare och har lägre inkomst har lägre värden på den beroende variabeln i jämförelse med sina referensgrupper och således mindre betoning på behovskriteriet. Det här stödjer H2a eftersom individer i en utsatt position har mindre betoning på behovskriteriet än individer i en mindre utsatt position. Utifrån politisk sympati visar modell III att politisk sympati till höger med sympati till vänster som referensgrupp är av betydelse. Resultatet är signifikant och b-koefficienten är positiv. Det här innebär att personer som sympatiserar mer högerut på den politiska skalan har högre värden på den beroende variabeln än personer som sympatiserar mer vänsterut. Det ger stöd för H4 eftersom sympati med partier till höger resulterar i högre värden på kriteriet för behov och således mer betoning på kriteriet i jämförelse med individer som sympatiserar med partier till vänster.

I modell III minskar generellt b-koefficienterna för de fokala variablerna när kontrollvariablerna ingår, vilket visar på samvariation mellan de fokala variablerna och kontrollvariablerna. Sambandet mellan flertal av de fokala socio-ekonomiska faktorerna och den beroende variabeln kvarstår dock. Det här tyder på ett mer betydande samband mellan individers socio-ekonomiska position och betoning behovskriteriet. Utifrån modellen har ålder, kön och utbildning betydelse för den beroende variabeln.

5.3 Egenintresse eller politisk ideologi?

Syftet med min uppsats är att undersöka om individers betoning på två kriterier för solidaritet kan förklaras av individens egenintresse eller politisk ideologi. Resultatet av min studie visar att jag kan anta H2a, H3 och H4, och med ett svagt stöd för H1a. Resultatet för socio-ekonomisk position är i linje med det teoretiska utfallet av AGRP utifrån teorin om egenintresse. De teoretiska förväntningarna utifrån ekonomisk individualism och social ojämlikhet uppfylls likaså utifrån skillnader mellan individers sympatier med en politisk vänster-höger skala. Resultatet av tabellerna och hypoteserna visar emellertid på en diskrepans där teorierna har olika stort samband med de två undersökta kriterierna. Min frågeställning berör vilken av teorierna som främst kan förklara individers betoning på de två undersökta kriterierna. Min studie visar att teorin om politisk ideologi främst kan förklara individers betoning på kontrollkriteriet och teorin om egenintresse kan främst förklara individers betoning på behovskriteriet.

Att teorin om politisk ideologi anses ha störst förklaringskraft på kontrollkriteriet stöds av resultatet i tabell 1 som visar att det justerade R^2 värdet är större i modell II än i modell I. Det här stärks av att b-koefficienterna för politisk sympati är relativt konstanta i modell III och modell III när socio-ekonomiska faktorer och kontrollvariabler ingår. Den här tolkningen förstärks dessutom av att H1a som berör sambandet mellan teorin om egenintresse och kontrollkriteriet endast får ett svagt stöd, till skillnad från H3 som berör sambandet mellan politisk ideologi och det undersökta kriteriet. Att teorin om egenintresse anses ha störst förklaringskraft på behovskriteriet stöds av resultatet i tabell 2 som pekar på att det justerade R^2 värdet är större i modell I än i modell II. Den här tolkningen förstärks av att socio-ekonomiska faktorerers b-koefficienter både har en relativt liten minskning, men även ökning i modell III som kontrollerar för politisk sympati. Dessutom framträder tre av fyra socio-ekonomiska faktorer som av betydelse och med ett signifikant resultat i modell III när

kontrollvariabler kontrolleras för. Resultatet ger även stöd för H2a som berör sambandet mellan teorin om egenintresse och behovskriteriet. Politisk sympati framkommer dock som av betydelse eftersom H4 får stöd och R^2 värdet är relativt högt i modell II, men teorin om egenintresse kan emellertid betraktas som den drivande faktorn utifrån tidigare resonemang, vilket stärks ytterligare av att b-koefficienterna för politisk sympati dessutom minskar i modell III och IIII.

6. Slutsats

Mina modeller har lyckats lokalisera en del av variationen som förklarar varför individer har mer eller mindre betoning på två kriterier för solidaritet. Teorierna om egenintresse och politisk ideologi visade sig ha olika stor förklaringskraft på de två kriterierna, vilket innebär att båda teorierna pekar på drivande faktorer bakom individers solidaritet. Av betydelse är dock att för kontrollkriteriet framkommer politisk sympati som betydligt mer betydelsefullt än socio-ekonomiska faktorer. Utifrån behovskriteriet framkommer inte lika stor skillnad mellan teoriernas förklaringskraft, men med mest stöd för att individers socio-ekonomiska position har starkast samband. Resultatet av min studie identifierar således att både individers egenintresse och politiska ideologi är viktiga för solidaritet, men belyser också att individers solidaritet är komplext eftersom de oberoende variablerna visade sig ha olika samband med de två undersökta kriterierna.

Teorin om egenintresse visade sig ha mer förklaringskraft på kriteriet för behov än för kontrollkriteriet. Det här visar på att individers egenintresse kan influera vilken betoning individer lägger på kriteriet. Av betydelse att belysa är dock problematiken med att särskilja mellan vad som är individers egenintresse och exempelvis uttryck för empati. Individer som har erfarenhet av utsatthet uttryckte en mer generell solidaritet i jämförelse med individer som inte har den erfarenheten, vilket gav stöd till AGRP. Det är emellertid möjligt att det inte är endast egenintresse som influerar individer med den erfarenheten utan en högre grad av empati mot behövande grupper eftersom individen själv vet hur det är att vara i beroende av välfärdens stöd och det är något som även Jeene m.fl. (2013) diskuterar i sin studie. Utifrån teorin om politisk ideologi framkommer att idéer om ekonomisk individualism och social jämlikhet fortsatt är betydande för individers solidaritet. Teorin hade större förklaringskraft på kontrollkriteriet än för behovskriteriet. Det här innebär att de huvudsakliga idéerna som har betydelse utifrån ekonomisk individualism och social jämlikhet är idéer om kontroll. Politisk sympati till höger verkar således innebära uppfattningar om att individer är i kontroll över sin egna situation och därmed utnyttjar välfärdsstöd trots att de egentligen inte har behov för det. Politisk sympati hade dock även betydelse för individers betoning på kriteriet för behov, vilket visar på idéer bland höger-sympatisörer om att välfärdens stöd borde vara mer begränsat till de mest behövande. Utfallet av politisk sympati är i linje med tidigare forskning (Jæger, 2008; Fraile & Ferrer, 2005). Resultaten i den här studien visar att faktorer som kan undersöka individers socio-ekonomiska position och politisk sympati har ett samband med individers

uppfattningar om solidaritet, men inte tillräckliga som förklaringsfaktorer vilket motiverar till fortsatt forskning för att undersöka ytterligare faktorer som är av betydelse. Dessutom undersöker min studie två av fem kriterier för solidaritet och därför är det av betydelse att framtida forskning utforskar om resultatet blir annorlunda om fler kriterier används.

Resultatet av min studie på individer i Sverige stödjer det teoretiska utfallet AGRP som innebär att individer i en mer utsatt situation har mindre betoning på kriterier för solidaritet i jämförelse med individer i en mindre utsatt situation. Det här resultatet står i kontrast med Jeene m.fl. (2013) studie i Nederländerna som fann stöd för att individer i en utsatt situation istället uttryckte en mer selektiv syn på solidaritet. Att resultaten står i kontrast belyser det faktum att individers solidaritet inom olika institutionella kontexter kan skiljas åt. Dessutom visar min studie att individer inom samma kontext som kan klassificeras inkorporera normer om generell solidaritet kan uttrycka olika uppfattningar om solidaritet. Av betydelse att diskutera är möjligheten att de kontrasterande resultaten i min uppsats och den tidigare studien kan vara ett resultat av operationaliseringarna av de två kriterierna för solidaritet som jag har använt. I avsnittet med metod diskuterar jag validiteten av operationaliseringen av främst behovskriteriet och når slutsatsen att operationaliseringen är möjlig att använda. Det finns dock ytterligare invändningar om vad min operationalisering faktiskt mäter, vilket innebär att den mäter rätten till att upprätthålla behov istället för att undersöka vilka grupper som anses i mest behov. Att mäta behovskriteriet genom ett mer direkt mått hade således varit fördelaktigt, men jag valde att i den här uppsatsen försöka efterlikna den operationalisering av behovskriteriet som tidigare forskare har använt sig av (se Jeene m.fl., 2013).

Den traditionella politiska vänster-höger skalan visade sig ha betydelse för individers solidaritet i den här uppsatsen eftersom det framkom skillnader mellan individers betoning på kriterierna utifrån politiska sympatier. En ytterligare dimension framkommer dock till följd av att politisk sympati med Sverigedemokraterna resulterade i signifikanta resultat på kontrollkriteriet. Att sympatisera med Sverigedemokraterna gav upphov till mer betoning på kriteriet för kontroll i jämförelse med sympatier till vänster. GAL-TAN är en ytterligare dimension på den politiska skalan som kortfattat tar hänsyn till mer libertarianska eller mer auktoritära drag hos de politiska partierna och behandlar ofta inte fördelningspolitik utan åsikter om exempelvis abort och immigration (Hooghe m.fl., 2010). Oscarsson (2017, s. 421) menar att SD:s åsikter i flera sakfrågor passar in i GAL-TAN skalan. Min uppsats kan visa på betydelsen av att undersöka politiska sympatier utifrån GAL-TAN skalan för att studera om det finns ett samband mellan

mer libertarianska eller mer auktoritära partier och individers solidaritet, vilket även aktualiseras till följd att det politiska landskapet kan antas vara i förändring i Europa eftersom flertal radikala högerpartier har fått fotfäste.

Sammanfattningsvis har tidigare forskning visat att olika behövande grupper kan anses vara förtjänta av solidaritet och välfärdens stöd och förklarat det utifrån tre olika teoretiska utgångspunkter. Min studie kan emellertid anses bidra med kunskap om vad som kan förklara individers solidaritet utifrån en definition av solidaritet som bestående av flertal kriterier. Individers betoning på de olika kriterierna för solidaritet i form av behov och kontroll kan till viss del reflekteras av individers egenintresse och politisk ideologi. Fortsatt forskning uppmuntras att undersöka vidare vad som kan förklara individers solidaritet genom att exempelvis undersöka andra institutionella kontexter.

Referenslista

- Allelin, M., Kallifatides, M., Sjöberg, S., & Skyrman, V. (2018) *Välfärdsmodellens omvandling: det privata kapitalets utvidgning i den offentliga sektorn*. Katalys. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hig:diva-26517>.
- Andreß, H.-J., & Heien, T. (2001) "Four Worlds of Welfare State Attitudes? A Comparison of Germany, Norway, and the United States". *European Sociological Review*, 17(4), 337–356. doi:10.1093/esr/17.4.337.
- Arts, W., & Gelissen, J. (2001) "Welfare States, Solidarity and Justice Principles: Does the Type Really Matter?". *Acta Sociologica*, 44(4), 283-299. doi:10.1177/000169930104400401.
- Banting, K., & Kymlicka, W. (Red.). (2017) *The Strains of Commitment: The Political Sources of Solidarity in Diverse Societies*. Oxford: Oxford University Press.
- Berglund, T., & Esser, I. (2014) *Modell i förändring. Landrapport om Sverige*. Oslo: Fafo. Tillgänglig från: <https://gup.ub.gu.se/publication/197332>.
- De Vaus, D. A. (2014) *Surveys In Social Research*. 6. uppl. London: Routledge.
- Edlund, J., Svallfors, S., & Johansson Sevä, I. (2012) *Welfare state survey 2010* [Data set]. Swedish National Data Service. doi:10.5878/001116.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. E., & Wängnerud, L. (2017) *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Esping-Andersen, G. (1990) *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity
- Europeiska unionens officiella tidning [EUT]. (2004/C 310/1) *FÖRDRAG OM UPPRÄTTANDE AV EN KONSTITUTION FÖR EUROPA*.
- Feldman, S., & Zaller, J. (1992) "The Political Culture of Ambivalence: Ideological Responses to the Welfare State". *American Journal of Political Science*, 36(1), 268-307. doi:10.2307/2111433
- Fraile, M., & Ferrer, M. (2005) "Explaining the Determinants of Public Support for Cuts in Unemployment Benefits Spending across OECD Countries". *International Sociology*, 20(4), 459–481. doi:10.1177/0268580905058327

- Hasenfeld, Y., & Rafferty, J. A. (1989) "The Determinants of Public Attitudes Toward the Welfare State". *Social Forces*, 67(89), 1027–1048.
- Herrnstein, R. J. (1990) "Rational Choice Theory". *The American Psychologist; Washington*, 45(3), 356-367.
- Hooghe, L., Bakker, R., Brigevich, A., Vries, C. D., Edwards, E., Marks, G., & Vachudova, M. (2010) "Reliability and validity of the 2002 and 2006 Chapel Hill expert surveys on party positioning". *European Journal of Political Research*, 49(5), 687–703. doi:10.1111/j.1475-6765.2009.01912.x
- Jeene, M., van Oorschot, W., & Uunk, W. (2013) "Popular Criteria for the Welfare Deservingness of Disability Pensioners: The Influence of Structural and Cultural Factors". *Social Indicators Research*, 110(3), 1103–1117. doi:10.1007/s11205-011-9974-7
- Jeene, M., & Oorschot, W. van. (2013) "The Relative Deservingness of the Unemployed in the Eyes of the European Public". i, L. Halman & W. Arts (Red), *Value Contrasts and Consensus in Present-Day Europe: Painting Europe's Moral landscape*, (s. 95–115). The Hague: Brill.
- Justesen, L., Mik-Meyer, N., & Andersson, S. (2011) *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Jæger, M. M. (2006) "What Makes People Support Public Responsibility for Welfare Provision: Self-interest or Political Ideology?: A Longitudinal Approach". *Acta Sociologica*, 49(3), 321–338. doi:10.1177/0001699306067718
- Jæger, M. M. (2007) "Are the "Deserving Needy" Really Deserving Everywhere? Cross-cultural Heterogeneity and Popular Support for the Old and the Sick in Eight Western Countries", i Mau, S., & Veghte, B. (Red), *Social justice, legitimacy and the welfare state* (s. 73-97). England: Ashgate.
- Jæger, M.M. (2008) "Does Left-Right Orientation have a Causal Effect on Support för Redistribution? Causal Analysis with Cross-sectional Data Using Instrumental Variables". *International Journal of Public Opinion Research*, 20(3), 363-374. doi: 10.1093/ijpor/edn030

- Kangas, O. E. (1997) "Self-interest and the common good: The impact of norms, selfishness and context in social policy opinions". *The Journal of Socio-Economics*, 26(5), 475–494.
doi:10.1016/S1053-5357(97)90010-X
- Komter, A. E. (1996) *The Gift: An Interdisciplinary Perspective*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Kumlin, S. (2002) *The Personal and The Political: How Personal Welfare State Experiences Affect Political Trust and Ideology*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet
- Laenen, T. (2018) "Do institutions matter? The interplay between income benefit design, popular perceptions, and the social legitimacy of targeted welfare". *Journal of European Social Policy*, 28(1), 4–17. doi:10.1177/0958928718755777
- Larsen, C. A. (2008) "The Institutional Logic of Welfare Attitudes: How Welfare Regimes Influence Public Support". *Comparative Political Studies*, 41(2), 145–168.
doi:10.1177/0010414006295234
- Oscarsson, H. (2017) "Det svenska partisystemet i förändring" i, Andersson, U., Ohlsson, J., Oscarsson, H., Oskarson, M., & SOM-institutet. *Larmar och gör sig till : SOM-undersökningen 2016* (Samhälle, opinion, medier, 70). Göteborg: SOM-institutet.
- Paskov, M., & Dewilde, C. (2012) "Income Inequality And Solidarity In Europe". *Research in Social Stratification and Mobility*, 30(4), 415–432. doi:10.1016/j.rssm.2012.06.002
- Sjöstrand, G. (2012) Aspects of the Sustainability of the Swedish Welfare Model – The Return of the Third Sector. *Understanding the Swedish Welfare Model*, 1-25.
- Stjernø, S. (2005) *Solidarity in Europe: the history of an idea*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Svallfors, S. (1995) "The End of Class Politics? Structural Cleavages and Attitudes to Swedish Welfare Policies". *Acta Sociologica*, 38(1), 53–74. doi:10.1177/000169939503800105
- Svallfors, S. (2003) "Welfare Regimes and Welfare Opinions: a Comparison of Eight Western Countries". *Social Indicators Research*, 64(3), 495–520.
<https://doi.org/10.1023/A:1025931414917>

- Svallfors, S. (2004) *Klassamhällets kollektiva medvetande: klass och attityder i jämförande perspektiv* (1. uppl.). Umeå: Boréa.
- Taylor-Gooby, P. (2011) "Security, equality and opportunity: Attitudes and the sustainability of social protection". *Journal of European Social Policy*, 21(2), 150-163.
doi:10.1177/0958928710385735
- van Oorschot, W. (2006) "Making the difference in social Europe: deservingness perceptions among citizens of European welfare states". *Journal of European Social Policy*, 16(1), 23–42.
doi:10.1177/0958928706059829
- van Oorschot, W., & Roosma, F. (2015) "*The social legitimacy of differently targeted benefits*". (ImPRovE Working Paper No. 15/11). Herman Deleeck Centre for Social Policy, University of Antwerp. Hämtad från <https://econpapers.repec.org/paper/hdlimprov/1511.htm>
- van Oorschot, W. (2000) "Who should get what, and why? On deservingness criteria and the conditionality of solidarity among the public". *Policy and Politics: Studies of Local Government and Its Services*, 28(1), 33–48.
- Will, J. A. (1993) "The Dimensions of Poverty: Public Perceptions of the Deserving Poor". *Social Science Research*, 22(3), 312–332. doi:10.1006/ssre.1993.1016